

Resumé der wichtigsten Abhandlungen.

Le modèle des Evangiles arméniens et les citations d'Agathange et de Lazare de P'arpi. Par P. P. Essabalian. P. 22—40.

Nous regrettons que dans notre dernier resumé une faute nous ait échappé, et comme la cause en fut la traduction latine de l'«Evangeli Concordantis Expositio» par Aucher-Moesinger, Venise 1876, nous recommandons de n'en user qu'avec de grandes précautions. La traduction latine n'est pas partout suffisamment littérale (ainsi nous avons dû retraduire Matth. XI. 28—30 de l'Expositio, «Handes Amsorya», 1935, p. 637, cf. Evang. Conc. Expos., lat., p. 117), aussi l'œuvre du Rév. Hamlyn Hill, A Dissertation on the Gospel Commentary of S. Ephraem, Edinburgh 1896, révisée par M. Robinson, serait préférable. Or en employant l'ouvrage de M. Zahn, Forschungen, I., Erlangen 1887, basé sur la traduction d'Aucher-Moesinger, nous ne nous sommes pas aperçus d'une autre inexactitude que nous avons introduite dans la traduction de Lazare de P'arpi, induit en erreur par la première: nolite iudicare ne iudicemini de l'Expositio (lat., p. 72; Zahn, p. 137) devait être d'après l'arménienne «nolite iudicare ne condemnabimini — մի դատարարեալիք» (Expositio, arm., p. 65—66), aussi bien pour Tatien que pour Lazare de P'arpi (Hist., p. 27).

Dans la deuxième partie nous étudions les citations libres d'Agathange et de Lazare de P'arpi.

1. — On voit d'abord que ces deux auteurs font preuves d'une grande liberté en citant les paroles des Evangiles; ils les accommodent à l'allure de leurs phrases, ils rattachent arbitrairement entre eux les versets différents d'un Evangéliste ou des Evangélistes, tantôt

ils retranchent, tantôt ils ajoutent. Cette liberté devient évidente quand on confronte surtout les diverses citations de mêmes versets, tels que: Matth. V. 45, X. 40; Jean III, 28, 29, 31—36; V. 19; X. 37, 39; XVI. 8—15 etc.

2. — Malgré cette liberté ils ne s'en attachent pas moins à leur texte: on les voit citer assez souvent avec une fidélité suffisante. Il est parfois extrêmement difficile de décider, si l'on a à faire à une liberté dans la citation ou à une variante provenant de leur modèle. Le fait que les citations de ces deux historiens contiennent une quantité appréciable de lectures tatiéniques indubitables, nous empêche de taxer de liberté toute divergence entre Zohrab et Agathange ou Lazare de P'arpi.

3. — Dans les textes ci-dessus où ils se conduisent avec une liberté prononcée, nous trouvons pas mal de lectures qui nous portent à admettre pour eux un autre modèle que notre texte actuel des Evangiles arméniens; telles sont à peu de chose près: Matth. V. 28; VI. 12; IX. 13; XII. 18, 49; XVIII. 3; Marc. IX. 49; Luc. I. 72—75; XII. 10; XXIII. 46; Jean III. 16; XV. 15.

- 173. Պրովիլման Կ., Թունական փոխառեալ բառեր հայերէնի մէջ. տե՛ս Տաշեան Հ. Յ., Ուսումնասիրութիւնը հայերէն փոխառեալ բառից:
174. *Ս. Թ. Տ., Նոր Զուգա կէս դարով յառաջ կամ յիշողութիւնը անցեալ ժամանակաց: 1909, 8° մեծ., էջ 204:
175. Սաղաքեղեան Յ., Բնութեան աւերումը Անդրկովկասում, յատկապէս Հայաստանում: 1923, 8°, էջ 66: (Ազգ. Մատ. 98:)
176. Սամուէլեան Հ. Մ., Ս. Դաստառակ, կամ Գրիստոսի (սա Արդար զրկած) անձեռագործ պատկերին պատմութիւնը: 1850, 8° մեծ., էջ 146:
177. — Նոյն՝ զերմաներէն, 1847: Ս պ ա ո ս ծ:
178. Սամուէլեան Խ., Միւրթար Գօշի դասաստանադիրքն ու հին Հայոց քաղաքացիական իրաւունքը. փորձ ուսումնասիրութեան: 1911, 8°, էջ 34 + 344: (Ազգ. Մատ. 63:)
179. Սամուէլեան Յովսէփ Վրդ., Ասորեստանեայ եւ Պարսիկ սեպագիր արձանագրութիւնը կամ նոյն քաղաքը, որոնք Նաիրի-Ուրարտու աշխարհին պատմութեան կը վերաբերին: Թարգմանութիւն բնագիրներէն: 1901, 8°, էջ 262: (Ազգ. Մատ. 40:)
180. Սարգսեան Ա., Աղեքսանդր Մանթաշեանց, մեծ վաճառականն եւ բարեգործը. երեք պատկերով: 1931, 8°, էջ 223: (Ազգ. Մատ. 131:)
181. — Հոլանդացի եւ Հայերէն ժԶ.—ԺԹ. դարերում: Պատմական ուսումնասիրութիւն, պատկերազարդ: 1926, 8°, էջ 196: (Ազգ. Մատ. 114:)
182. — Յարզանք հայ նահատակին: Յիշողութիւններ Յաւիտենական Քաղաքից. մէկ պատկերով: 1930, 8°, էջ 6 + 128: (Ազգ. Մատ. 122:)
183. Սիպիլեան Հ. Կ., Դաստառութիւն Ռուբենեան դրամոյ: Հրտրի. Հ. Գ. Գալէմբեարեան: 1892, 8° մեծ., էջ 32 + 38 + 39: Մէկ լուսանկար պատկերով. 6 վիճառիկ Տախտախօք (79 պատկ.) եւ 53 պատկերով է բնագիրն:
184. Ստրչիգովսկի Յ., Էջմիածնի աւետարանը: Ուսումնասիրութիւն հայկական, ռավենական եւ սուրբա-եզրպտական զեղարուեստի: Թրգմ. Հ. Բ. ասորա-եզրպտական զեղարուեստի: Թրգմ. Հ. Բ. Պրիլիպիցեան: 1892, 4°, էջ 4 + 88: 18 պատկերով բնագիրն մէջ եւ 6 լուսատիպ տախտակներով:
185. — Նոյն զերմ. կրկին Յաւելումով: 1891, 4°, էջ VIII + 128:
186. Սրապեան Հ. Ս., Ս. Յակոբ ազգային հիւանդանոց: 1915, 8°, էջ ԻԳ + 477: (Ազգ. Մատ. 77:)
187. Վակնիքի ձանապարհորդութիւն է Հայաստան: Թրգմ. Հ. Փ. ձամբեան: 1851, 8°, էջ 9 + 214:
188. Վարդանեան Հ. Ա., Բառաքնական դիտողութիւններ. Ա.: 1913, 8°, էջ 120: (Ազգ. Մատ. 74:)
189. — — Բ.: 1914, 8°, էջ 110: (Ազգ. Մատ. 76:)
190. — — Գ.: 1921, 8°, էջ 120: (Ազգ. Մատ. 91:)
191. — — Դ.: 1923, 8°, էջ 130: (Ազգ. Մատ. 100:)
192. — — Դասական մանր բնագիրներ եւ ձեռագրական համեմատութիւններ. Ա.: 1913, 8°, էջ 6 + 155: (Ազգ. Մատ. 72:)
193. — — Բ.: 1923, 8°, էջ 162: (Ազգ. Մատ. 97:)
194. — — Հայ դրչադիրները: 1924, 8°, էջ 55: (Ազգ. Մատ. 105:)
195. — — Մասնագրութիւնը եւ թարգմ. քննութիւն եւ բնագիր: Յաւելում՝ Եւսեբեայ Կեսարացոյ Թուղթ առ Կարպիանոս: Ուսումնասիրեց — 1930: 8° մեծ., էջ 6 + 260:
196. — — Յերոնիմեայ վասն ի բասն եւ յերկուս դերս առ ի Հերպուսեայ զպատմութիւնս բաժանելոյ: 1920, 8°, էջ 82: (Ազգ. Մատ. 89:)
197. — — Յովհաննէս Ժ. Բարձուանի Հայոց Կաթողիկոսին դրած Թուղթը: 1923, 8°, էջ 102: (Ազգ. Մատ. 101:)
198. — — Նիւթեր հայերէն բառագրութեան: 1920, 8°, էջ 80: (Ազգ. Մատ. 88:)
199. — — «Ուհի» մասնիկը դասական հայերէնի մէջ: 1911, 8° մեծ., էջ 6: (Արտասույ. «Յուշարձան»:)
200. Վերէր Սիմոն, Արարատը Ս. Գրոց մէջ: Թրգմ. Հ. Բ. Պրիլիպիցեան: 1901, 8°, էջ 6 + 77: (Ազգ. Մատ. 39:)
201. Տաշեան Հ. Յ., Ազաթանդեղոս առ Գէորգայ Ասորի Եպիսկոպոսին: 1891, 8°, էջ ԺԱ + 159: (Ազգ. Մատ. 3:)
202. — — Ազաթանդեղոսի վրայ: Ուսումնասիրութիւն Հայոց գրչութեան արուեստին: 1898, 8°, էջ ԺԱ + 202: 10 զնկատիպ պատկերներով:
203. — — Արչակունի դրամներ. Ա.: 1919, 8°, էջ 6 + 192: (Ազգ. Մատ. 80:)
204. — — Բառախօսական դիտողութիւններ հայերէն դիտական լեզուի մասին: 1926, 8°, էջ 221: (Ազգ. Մատ. 116:)

